

PROBLEMI NESTALIH MOGU SE RJEŠAVATI JEDINO SURADNJOM ALI BEZ POLITIZIRANJA – 1. tekst je dio serijala projekta „Problem nestalih osoba u Domovinskom ratu – k istini, a protiv političkih manipulacija,,

 www.stina.hr/2025/07/28/probleme-nestalih-mogu-se-rjesavati-jedino-suradnjom-a-bez-politiziranja-1-tekst-je-dio-serijala-projekta-problem-nestalih-osoba-u-domovinskom-ratu-k-istini-a-protiv-politicki/

Prema posljednjim podacima Ministarstva branitelja Hrvatska još traga za 1.748 nestalih osoba što zasigurno predstavlja jednu od najtežih i najtraumatičnijih posljedica rata koje opterećuje hrvatsko društvo i blokira proces potpune postratne noramalizacije odnosa. Osim nestalih branitelja i brojnih civila na raznim područjima Republike Hrvatske, riječ je ne samo o nestalim građanima hrvatske nacionalnosti, nego i o pripadnicima nacionalnih manjina. Potraga za nestalima i odgonetanje njihove sudbine je težak proces na čiju brzinu značajno utiče cijeli niz faktora, od kojih je jedan od najvažnijih protok vremena. Naime, osim teškog nasljeđa koje opterećuje istragu zbog skrivanja podataka i dokaza, međusobnog nepovjerenja strana i država koje sudjeluju u tom procesu, te političko-diplomatskog nadmudrivanja zainteresiranih strana/država, vrijeme čini da je svjedoka događaja, a time i saznanja o sudbini nestalih sve manje. U rješavanju problema nužno se nameće imperativ regionalne suradnje koju treba provoditi bez politiziranja, a mediji mogu pomoći promociji takvog pristupa.

U Zagrebu će se 31. srpnja velikom vojnom paradom obilježiti Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja i 30. obljetnica vojno-redarstvene operacije “Oluja”. Bit će to događaj u kojem će se, kako navode organizatori, ali i mediji, uz borbeni

potencijal, istaknuti zajedništvo, zahvalnost i nacionalni ponos. Bit će to također prilika da se još jednom podsjeti na teške ratne dane, razaranja i smrt koja je harala Hrvatskom, ali i pobjedonosni hod uspostave ustavnog poretka na cijelom teritoriju, vojno završen 4. kolovoza 1995. godine u Kninu, a faktički okončan 15. siječnja 1998. godine u Vukovaru, mirnom reintegracijom Istočne Slavonije i Podunavlja. Svi mediji će biti puni tih priloga, kako u najavi, tako i u izvještavanju i podsjećanju na Domovinski rat. Intonacija će biti svečarska pa će neke stvari i nesvjesno ostati u blagoj sjeni.

PITANJE POLITIČKE VOLJE

Tokom Domovinskog rata Republika Hrvatska je doživjela velike ljudske gubitke i ogromna materijalna stradanja. Ta trauma će još dugo opterećivati hrvatsku svakodnevnicu. To je sudbina svih postratnih društava, koja se pokušavaju nositi s tim teretom, bilo da je riječ o obnovi srušene zemlje, brizi o invalidima, ili ukazivanju pažnje obiteljima poginulih. Međutim, osim velikog broja poginulih i ubijenih te ranjenih, Hrvatska nosi još jedan težak, čak pretežak teret, koji brojnim građanima ne dozvoljava da budu bar spokojni u svojoj boli zbog obiteljskih gubitaka. Riječ je o neizvjesnoj sudbini velikog broja nestalih branitelja i civila. Stoga se može bez okolišanja reći da je to pitanje, osim što je najbolnije za obitelji onih čija se sudbina ne zna, ujedno danas i najteža ratna posljedica koja opterećuje cijelu Hrvatsku, jer izaziva suosjećanje u boli svih građana.

Prema najsvježijim podacima Ministarstva branitelja riječ je o još 1.748 neriješenih slučajeva. Osim nestalih branitelja i brojnih civila na raznim područjima Republike Hrvatske, riječ je ne samo o nestalim građanima hrvatske nacionalnosti, nego i o pripadnicima nacionalnih manjina, uglavnom civilima, čija je sudbina zametena ratnim vihorom. Potraga za nestalima i odgonetanje njihove sudbine je težak proces na čiju brzinu značajno utiče cijeli niz faktora, od kojih je jedan od najvažnijih protok vremena. Naime, osim teškog nasljeđa koje opterećuje istragu zbog skrivanja podataka i dokaza, međusobnog nepovjerenja strana i država koje sudjeluju u tom procesu, te političko-diplomatskog nadmudrivanja zainteresiranih strana/država, vrijeme čini da je svjedoka događaja, a time i saznanja o sudbini nestalih sve manje.

PRITISAK VREMENA

O brzini kojom se otkrivaju sudbine te zemni ostaci nestalih svjedoči i podatak da je u siječnju 1996. godine objavljeno kako se traga za 2915 nestalih osoba. Dakle, u proteklih 30 godina otkrila se sudbina tek 1.167 osoba. To bi u prosjeku bilo 39 riješenih slučajeva godišnje, što je približno podudarno s podatkom da su u proteklih godinu dana riješena 44 slučaja. Naime, ministar branitelja Tomo Medved je prošle godine u kolovozu objavio da se još traga za 1792 nestale i smrtno stradale osobe. Zbog takve sporosti, koja je uglavnom objektivno uvjetovana, ali se ne rijetko stiče dojam i da je problem u nedostatku političke volje, mnoge majke nisu dočekale da saznaju kakva je sudbina njihovih sinova, žene njihovih muževa, djeca njihovih roditelja.

Dojam da postoje određeni problemi koji nisu samo objektivno uvjetovani stječe se i iz medijske slike, odnosno prezentacije djelovanja koje provodi Ministarstvo branitelja, kao ključni nositelj aktivnosti u procesu pronalaženja nestalih osoba. Naime, iako je Zakonom o osobama nestalim u Domovinskom ratu, donesenim 2019. godine regulirano da su “osobe nestale u Domovinskom ratu i smrtno stradale osobe u Domovinskom ratu za koje nije poznato mjesto ukopa te članovi njihovih obitelji, u smislu ovoga Zakona, imaju jednaka prava bez ikakve razlike prema tome jesu li bili pripadnici oružanih snaga ili civili, prema rasi, spolu, jeziku, vjeroispovijesti, političkom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovinskom stanju ili bilo kojem drugom osobnom statusu” (čl. 2.); te da je “traženje osoba nestalih u Domovinskom ratu i posmrtnih ostataka smrtno stradalih osoba u Domovinskom ratu za koje nije poznato mjesto ukopa obveza je Republike Hrvatske” (čl.3.), ponekad se stječe dojam, ne samo zbog nedostatka informacija te insuficijentnog načina kako mediji izvještavaju o ovom problemu, nego i reakcije nekih nevladinih udruga, da tretman nije jednak. A trebao bi biti jer Zakon kaže da je osoba nestala u Domovinskom ratu ona “osoba o kojoj, sukladno međunarodnim standardima i ovom Zakonu, članovi obitelji nemaju nikakvih vijesti na temelju pouzdanih podataka o nestanku u Domovinskom ratu na području Republike Hrvatske ili u vezi s Domovinskim ratom i koja je u trenutku nestanka imala hrvatsko državljanstvo ili prijavljeno prebivalište odnosno boravište na području Republike Hrvatske”.

NEJEDNAK TRETMAN

To posebno dolazi do izražaja kada su u pitanju nestale osobe srpske nacionalnosti o čijoj sudbini se malo, ili gotovo ništa ne zna. Iako se s vremena na vrijeme u javnost “probiju” brojke o nestalim osobama koje nisu hrvatske nacionalnosti problem je što Ministarstvo branitelja nema praksu izvještavanja o nacionalnosti osobe čiji je slučaj nestanka riješen. Zbog toga nekad dođe i do neumjesnih prepucavanja, koja samo mogu štetiti Hrvatskoj. Takav primjer se dogodio 2015. godine, kada je Aleksandar Vučić, današnji predsjednik Srbije, bio u Zagrebu kao gost na inauguraciji tadašnje novoizabrane hrvatske predsjednice Kolinde Grabar Kitarović. On je tom prilikom izjavio da “Srbija ne bježi od pitanja nestalih” dodavši kako je “na popisu nestalih više Srba nego Hrvata”. Na to je reagirao Ivan Grujić, tadašnji predsjednik Komisije za zatočene i nestale Vlade RH, kazavši “da je riječ o 930 osoba hrvatske, a 670 osoba srpske nacionalnosti. Na taj popis”, objasnio je, “može se dodati i 200 osoba sa srbijanskim državljanstvom koje su nestale na našem teritoriju”. Dakle, kad se zbroji, radilo se o omjeru 930 nestalih Hrvata i 870 nestalih Srba, a u Ministarstvu su odmah napomenuli da “ulažu napore u potrazi za nestalim hrvatskim državljanima – bez obzira na njihovu nacionalnu i vjersku pripadnost”. Ivan Grujić je tada rekao i da je “popis nestalih osoba objavljen u Knjizi nestalih osoba na području Republike Hrvatske, koju su verificirala nadležna tijela za traženje nestalih osoba Republike Srbije”.

NUŽNOST SURADNJE

Nekoliko mjeseci kasnije, u lipnju 2015. godine, Ivan Grujić i Veljko Odalović, predsjednik Komisije za nestala lica u Srbiji, istaknuli su da je riječ o 1.606 nestalih koji su živjeli na području Hrvatske. “Večernji list” je prenio da su “Hrvatska i Srbija usuglasile popis od

ukupno 1.606 nestalih osoba za tijekom rata na području Hrvatske 1995. godine” te da se za 424 osobe traže se posmrtni ostaci. “Neki od njih bili su državljani Hrvatske, a neki su prijavljeni kao nestali tek kada su se njihove obitelji doselile kao izbjeglice u Srbiju, zbog čega je bilo teško usuglasiti popise nestalih”, kazao je Odalović istaknuvši da je u zločinima na području bivše Jugoslavije, bez obzira radi li se o Hrvatskoj, Kosovu ili BiH, ukupno nestalo više od 11.000 osoba.

Sve ovo govori o složenosti, ali i o opterećenosti procesa rješavanja sudbine nestalih, koje je važno za njihove obitelji, ali i za cijelu zajednicu, kako bi se prevladavanjem tog teškog bremena iz Domovinskog rata, cijelo društvo lakše okrenulo budućnosti i razvoju. U tom smislu će u fokusu realizacije serijala tekstova koje pripremamo u okviru projekta, „ Problem nestalih osoba u Domovinskom ratu – k istini, a protiv političkih manipulacija „ biti relevantne institucije i organizacije koje se bave sudbinom nestalih, obitelji nestalih, kao i relevantne društvene skupine (npr. branitelji, nacionalne manjine).

U potpunosti rješavanje ovog pitanja je nemoguće bez suradnje institucija svih zaraćenih strana, kako u Hrvatskoj, tako i u BiH i Srbiji. Projektom bi se u medijima poticao razgovor o prevladavanju prepreka u rješavanju tog problema, kako bi se stvarao veći naboj vezano za ovu temu i pritisak na one koji su odgovorni za rješavanje ovog pitanja, a ne samo da ona u medijima bude prigodničarski prisutna..

Pero Jurišin tekst objavljen 28.7.2025. godine

Tekst je dio serijala projekta „ Problem nestalih osoba u Domovinskom ratu – k istini, a protiv političkih manipulacija,, koji se realizira uz financijsku podršku Agencije za elektroničke medije u okviru Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama – poticanje kvalitetnog novinarstva za 2025. godinu.

